

כל דרך תשובה

שאת הרוץ
(2) אור ארץ

ואכלת ושבעת וברכת ה'
והייתם זוכים

ענני כבוד וכו'. דהא כתיב "שמלתך לא בלחה מעליך", משמע שלא היו מסירים את הכגדים, דאם לא כן, הו' למכתב "שמלתך לא בלחה", אלא שעליהם היו ולא בלו. ואם כן יש להקשות, למה לא רחצו אותם, אף על גב שלא בלו - היה להם לרחוץ אותם

מעשה שהיה באברך בן תורה שהוצרך לעיין בספר נדיר, לכן שם את פעמיו לספריה גדולה בירושלים.

כיון שידע כי יתעכב במקום זמן רב וכי אין במקום זה מסעדה כשרה, הכין לעצמו בביתו כריך כדי שלא ירעב.

ישב אותו אברך בחדר הספריה שעות מספר. במהלכן תקף אותו הרעב, ניגש אל הכיור נטל את ידיו ואכל. לאחר שסיים ניגש שוב ונטל מים אחרונים ולאחר מכן ברך ברכת המזון בכוונה רבה ובקול חרישי.

כאשר סיים ניגשה אליו מנהלת הספרייה ושאלה: אמור נא לי, שמעתי אותך אומר בברכת המזון נוסח: "שלא נבוש ולא נכלם ולא נכשל", והרי הנוסח הוא רק: "שלא נבוש ולא נכלם". והסבירה את דבריה שבמקור

היא באה ממשפחה שומרת תורה ומצוות חזקו לה היטב מילדותה נוסח ברכת המזון.

אכן כן - השיב האברך - זהו הנוסח המקובל, אולם יש נוסח אחר כמו שבדכתי אני. ואף הבטיח לה שישלח לה צילום מתוך סידור בו מופיע נוסח זה.

למחרת היום חיפש אותו אברך אולם לא מצא דפוס בו הנוסח כפי שהוא נוהג לברך. רק לאחר חיפוש מייגע מצא הגדה של פסח ישנה ובה הנוסח המבוקש, מיהר האברך וצילם את הדף כשהוא מקיף בעיגול אדום את המילים "ולא נכשל", ואף צייר חיצים מסביב כדי להקל על מנהלת הספרייה למצוא את מבוקשה.

עברה שנה והמקרה נשתכח מלבו. יום אחד הגיעה הזמנה לחתונה אל ביתו. מעיון בשמות המשפחה לא הצליח האברך לזהות מי הוא המזמין אותו לחתונה, ובכל זאת החליט ללכת ולהשתתף בשמחה.

כאשר נכנס אל האולם גברה פליאתו, רוב המשתתפים בשמחה היו אנשים שאינם שומרי תורה ומצוות...

למרבה הפתעתו ניגש אליו מאן דהו ואמר לו כי הכלה מעוניינת לדבר איתו.

כאשר באה הכלה לקראתו אמרה: האיך מכיר אותי?!

לא, איני מכירך. הודה האברך במבוכה.

אני מנהלת הספריה - אמרה הכלה - איך יודע, אבל אתה כאן ה"מחותן" הראשי. באותם ימים עמדתי להינשא לגוי אלא שבדיוק אז הגיע הצילום ששלחת-אלי ובהן המילים "ולא נכשל" כשהן מוקפות בעיגול אדום ובחיצים.

המילים הללו - סיימה הכלה - היכו בי כרעם ביום בהיר, על כן החלטתי לעזוב את חיי הקודמים לשוב בתשובה ועכשיו הנני זוכה להינשא לכתן בעל תשובה ובן תורה!

מהזוהמה שלהם, והוצרך לתרץ דענני כבוד היו שפץ ומגהצין אותם, ולא הוצרכו לרחוץ אותם מזוהמה שלהם. ואף קטניהם היה גדל עמם מטעם זה, דכתיב "לא בלחה מעליך". ואם כן לא היו צריכין להסיר מפני שהיו צריכין למלבישים יותר גדולים.

ואם תאמר למה היה זה הנס בחנם להם, שהרי היו יכולים לעשות בגדים, ולא מצאו נס בחנם. ויראה, כי הקדוש ברוך הוא נתן להם כל פרנסתם, וכל הנהגותיהם בידו שמים, כמו שהקדוש ברוך הוא נתן להם המון, והיה ענין אלהי, ולא היה אנושי

כלל. כן היה מלבושיהם גם כן יוצא אלון, על ידי כשר דרם. שכל אינועני שנה

מלבושיהם היו מלבושיהם גם כן יוצא אלון, על ידי כשר דרם. שכל אינועני שנה

מלבושיהם היו מלבושיהם גם כן יוצא אלון, על ידי כשר דרם. שכל אינועני שנה

מלבושיהם היו מלבושיהם גם כן יוצא אלון, על ידי כשר דרם. שכל אינועני שנה

מלבושיהם היו מלבושיהם גם כן יוצא אלון, על ידי כשר דרם. שכל אינועני שנה

מלבושיהם היו מלבושיהם גם כן יוצא אלון, על ידי כשר דרם. שכל אינועני שנה

מלבושיהם היו מלבושיהם גם כן יוצא אלון, על ידי כשר דרם. שכל אינועני שנה

מלבושיהם היו מלבושיהם גם כן יוצא אלון, על ידי כשר דרם. שכל אינועני שנה

מלבושיהם היו מלבושיהם גם כן יוצא אלון, על ידי כשר דרם. שכל אינועני שנה

מלבושיהם היו מלבושיהם גם כן יוצא אלון, על ידי כשר דרם. שכל אינועני שנה

מלבושיהם היו מלבושיהם גם כן יוצא אלון, על ידי כשר דרם. שכל אינועני שנה

מלבושיהם היו מלבושיהם גם כן יוצא אלון, על ידי כשר דרם. שכל אינועני שנה

כי כאשר יספר איש את בנו ה'

אלקיד מוסרין (ח.ה)

מכאן צריך כל אדם לדעת שגם כאשר באים עליו ייסורים זה אך ורק לטובתו.

ומובא מעשה בתלמיד חכם אחד מערי תוניסיה שהיה מדוכא ביסורין קשין ומרים, עוני וחולאים ומדעין בישין, והיה מצטער מאוד על כך. והנה שמע שמועה טובה שמרן הגאון הרב חיד"א מבקר בתוניס לרגל שליחותו מדבני ירושלים, להחזיק את בתי המדרש בירושלים, וכששמע כן שמח מאוד, באומרו אלך לי אל הר המור הגאון הצדיק ואשטח לפניו צערי, והוא יתפלל להסיר ממני כל חולי ומחלה, ואז אתחזק ואתרפא והיתה לי שמחת עולם, כי תפילת הצדיק אינה חוזרת ריקם.

3
בני
ישיבה

והנה כשהגיע מרן החיד"א לשם, נתבקש להשמיע שיעור בהלכה בבית המדרש, ונודע הדבר לאותו חכם, והלך לבית המדרש לפגוש את מרן החיד"א ולבקשו על זאת, והנה כשהגיע לשם, היה הרב באמצע השיעור, ולא היה אפשר להפסיקו בתוך דבריו, ובית המדרש היה מלא מפה לפה, וימצא החכם מקום פנוי סמוך לדלת של בית המדרש, וישב שם, ובשבתו קפצה עליו תנומה, והנה חלום, ויראה בחלומו שהגיע קיצו, ונפטר לעולמו, והוא לקברות יובל, ועלתה נשמתו השמימה, לתת דין וחשבון על מעשיה, והוא רואה ששוקלים בפלס את מעשיו, והעוונות רבו מאוד, והכריעו את הכף, אולם לפתע הופיע מלאך לבוש הבדים, עטוף לבנים, וטען לפני בית הדין של מעלה, שהוא נברא מן היסורים של האיש הזה, ומן הראוי לצרפו

על כף המאזנים של זכותיו. וכן היה, ואחרי ככלות הכל התחיל קו המאזנים להתנועע לעלות ולרדת, והיה חסר עוד מעט יסורים, כדי להכריעו לכף זכות, באותה שעה פרץ בבכי, כי למה לא נתנו לו בשמים עוד מעט יסורין, והיו מכריעים אותו לכף זכות. ואז הגיעו בבית המדרש לומר קדיש אחר השיעור של מרן החיד"א, וכל הקהל ענו בכל כוחם יהא שמייה רבה, ונתעורר ופקח עיניו החכם הנזכר.

בסיום הקדיש נגש מרן החיד"א ברוב ענותנותו אל החכם הנזכר, ואמר לו שמעתי שאתה מחפש אחרי, אמור לי מה רצונך, והחכם בזכרו מה שראה כעת בחלומו, ענה למרן החיד"א איני מבקש כלום, דק תתפלל עלי שאזכה לחיי העולם הבא בלי בעיות, בירך אותו הרב, וילך לשלום. מכאן למדנו שחביבים היסורין (סנהדרין קא).

ואסיים במה שאמר אחד מזקני הגה"ק בעל הי"בית יעקב מאיזכיצא וצוקללה"ה. הוא שאל למה נשתתה ברכה ראשונה שבברכת המזון מברכה שניה, שברכה ראשונה נחקנה בלשון נסתת: הן את העולם כולו בטוב... הוא נותן לחם... כי הוא אל זן וכו'. ואילו הברכה השניה נחקנה בלשון מדבר בערו (נוכח): נודה לך, על שהנחלת, ועל שהוצאתנו יעד". יביא לפי שברכת הון היקן משה כמו שאמר רב נחמן": משה היקן לישראל ברכת הון בשעה שיצד לחם נק, ואילו ברכה שניה נודה לך ירושע היקן לחם בשעה שצוטט לארץ, ונתן היקן ביקן לך, לא אלא אמרו בזהר הק"י אנו ימי יצחק ע"ה. וישנה חזקתו של אברהם כי נאמר אל מאותה שעה...
||
שם לך אלו... חזקתו של אברהם... יצחק ע"ה... יצחק ע"ה...

4
הגיון הלכה
8:45

שכינה, מה שאי כן דרר בחי' לארץ, שכן הדבר תלוי זה בזה. וכיון שמשנה לא זכה לעלות לארץ ישראל, לפיכך לא אמו אלקינו. אלא אמר אלקיך שכן לבנו ישראל כיוון את דבריו, לאלה שעתידין לעלות לארץ ישראל ולקבל פני שכינה עכ"ל חזו"ח הק"י.

וביאר בעל ה"בית יעקב", כיון שמשנה לא זכה ליכנס לארץ ישראל, ודומה היה כמו שאין לו אלוה, לפיכך כשתיקן ברכת הון בשעה שירד להט המון, בלשון נסתר חקנה. והביא שם משב האר"י הק"י שדור המדבר לא טרחו כלל בלחמם, יהיו בבחינת לכתך אחרי במדבר, היינו שהי' זן אוונו בהן בחסד וברחמים, לפיכך לא יכלו לברך להשי"ת בלשון מדבר בעדו, ועל כן הברכה בלשון נסתר.

אבל ברכת הארץ נודה לך, תיקן יהושע כשנכנס עם ישראל לארץ והוא דומה כמו שיש לו אלוה, לפיכך כשתיקן ברכת הארץ בלשון מדבר בעדו חקנה - "נודה לך" ולהאר"י הק"י בארץ ישראל חפץ הי' בעבודתו של ודם יכפעולותיו בשדה, על כן נודה לך.

שיעור השכינה בלימוד התורה

"ואכלת ושבעת וברכת את ה' אלקיך על הארץ הטובה אשר נתן לך" (ח, י)

ידוע, כי ברכות התורה בבורך - יש הסוכרים שהוא מן התורה, אולם ברכת המזון שאחר האוכל היא מהתורה לכולי עלמא. והשאלה גשאלת: למה ברכת המזון מהתורה זה רק לאחר שאכל ישבע, ואילו ברכות התורה הוא כבר מחויב עוד לפני שלמד?

ונראה להסביר כי התורה תיקנה לברך על המזון דוקא כשהאדם שבע בי או יכיר ויודה לבורא עולם ולא יסמוך על עצמו, בבחינת כוחו ועוצם ידי עשה לי את המזון. אולם לגבי לימוד תורה, בדרך כלל טבע האדם שהוא כבר חושב מראש שהוא יודע הכל, וממילא אין לו צורך ללמוד, לכן חייבוהו לפני שיתחיל ללמוד שכבר יברך ואז כשיתחיל ללמוד הוא יראה ויזכה שהוא עוד רעב, ונניצא שהוא אינו שבע שיכול לברך אחר הלימוד.

1 ואין לתמוה למה אין מברכין ג"כ ברכה לאחריה כמו שמברכין על הספר תורה ברכה לאחריה: הג"ה ועיין לקמן סימן קל"ט סעיף י"א: דבשלמא כשקורין אותו לתורה שייך שפיר ברכה לפניו כשמתחיל בספר תורה וברכה לאחריה כשמסיים והולך ממנה, כמו בכל ברכת הנהנין שמברכין לפניו ולאחריה, אבל הברכה שמברכין כל אחד על מה שחייב ללמוד ולעסוק בתורה, זה החיוב הוא מוטל עליו בכל עת דכתיב [יהושע א, ח] והגית בה יומם ולילה, ואין שייך לומר לברך לאחריה שאין זמן בכל היום ובכל הלילה לומר עליו שהוא לאחריה. ונ"ל שזה הטעם נכון למנהיגו שאנו מברכין בכל בקר שתי ברכות על התורה, כדי שתהא אחת נחשבת לברכה אחרונה על הלימוד שלמד אתמול שלא היה יכול לברכה קודם לכן עד שיישן בינתיים, דהוי השינה הפסק והוי שפיר אחריה (ג) ואין לומר שהיה יכול לברכה כשהפסיק ללמוד אתמול כשהלך לישן, דהא חייב להגות בה אפילו במטותו עד שישתקע בשינה: הג"ה ועיין לקמן סימן רל"ט סעיף א' וא"כ אין לו עת אחר לברכה עד הבקר כשיעור משנתו. והברכה השנייה היא נחשבת לברכה ראשונה על מה שילמוד היום שבא. ואף על פי שלפי זה היה לנו להקדים ברכת אשר בחר בנו וכו' קודם לעסוק בדברי תורה, דלעסוק להבא משמע, ותהיה ברכת אשר בחר בנו נחשבת ללימוד של אתמול ולעסוק על מה שילמוד היום. מ"מ הואיל וגבי ספר תורה תקנה לברכה ראשונה לקחוה ג"כ כאן לברכה ראשונה. ועוד דלשון והערב נא וכו' נופל יותר לומר על מה שעבר מעל מה שילמוד, שאנו מתפללין שיערב בפנינו כל מה שלמדנו אתמול. שעל כיוצא בזה שייך לומר יותר לשון ערבות כלומר שיערב בפניו ולא חשכת ממנו נעימות טעמה אף על פי שולחנו היום יתרו וטעמיו אינו יום. ותפלל שלא ידבר טעם מפני טעם. כמו שהוא הענין בדבריהם.

10 הנהיג הש"ת ב"ד ילמד בפניו ערבות הטעם הראשון עם ערבות הטעם האחרון. וכל יענין בורכותיו על מה שהיה לו שפיר ברכה בברכה ראשונה ויראה לברך לפניו וישמע דבריו. מן האש. והן לא את תורה.

5 pe

6 73 י"א

7 1126 ס' 6

יסוד מציאת חן בעיני אלקים ואדם

1 בפרשתינו מחייבת התורה לברך ברכת המזון אחר אכילה כדי שביעה, כמאמר הכתוב (דברים ח, י) ואכלת ושבעת וברכת את ה' אלקיך.

אמנם מפורסמים המה דברי הגמרא במסכת ברכות (כ:), דרש רב עירא, זמנין אמר לה משמיה דר' אמי וזמנין אמר לה משמיה דר' אסי, אמרו מלאכי השרת לפני הקב"ה רבונו של עולם כתיב בתורתך (דברים י, יז) אשר לא ישא פנים ולא יקח שוחד והלא אתה נושא פנים לישראל דכתיב (במדבר ו, כו) ישא ה' פניו אליך, אמר להם וכי לא אשא פנים לישראל שכתבתי להם בתורה (דברים ח, י) ואכלת ושבעת וברכת את ה' אלקיך והם מדקדקים על עצמם עד כזית ועד כביצה.

(8)

א"ת
פ"ק
צ"פ

4 וכבר העיר הגר"א (משלי כב, ט) כי הדברים תמוהים מאוד, א' למה אומר כזית בראשונה, הא כזית פחות מכביצה וכיון שמדקדקין עד כזית ל"ש שעד כביצה ידקדקו, ובי' למה השיב להם זאת החומרא דייקא, הלא כמה וכמה חומרות יש עוד שהחמירו ישראל על עצמם.

שילוב מצוות בין אדם למקום עם מצוות בין אדם לחבירו

וכתב לבאר הדברים בלשונו הטהור:

16 נראה דהכי פירושו, כמו שפירש הר"ף (עירובין פב:) דשיעור שתי סעודות הוא י"ח גרוגרות והן שש ביצים, ואיתא בזוהר (ח"ג רמד:) שבשלש ביצים יש עשרה זיתים שהם תשע גרוגרות, הרי שהזית פחות מגרוגרת כחלק עשירית, ולפי זה אתי שפיר, כי שיעור סעודה הוא שלש ביצים, והם עשרה זיתים, וכשיש לאדם זה השיעור אז חייבה התורה, 21 כשיאכל כשיעור סעודה, שיברך לה' על מזונו, כמו שנאמר ואכלת ושבעת וברכת לשון יחיד, אבל ישראל עם קדושים, וחיפשו בחיפוש נרות איך לגדלו ולרוממו יותר, ולכן כשיש לו שיעור הנזכר שהוא עשרה זיתים,

יהדר אחר עשרה בני אדם, כדי שגיע לכל אחד כזית, ואינו אוכל כל שבעו, יברכו בשם, ואם לא מצא עשרה, עם כל זה לא יאכל בעצמו, אלא מהדר אחר שלשה, ויתן לכל אחד כביצה ויברכו בזימין וכו'.

וז"ש וכי לא אשא פנים לישראל וכו' ואכלת ושבעת וכו' והם מדקדקין על עצמן עד כזית תהילה ואח"כ עד כביצה, ובאמת שיעור כזית וכביצה נשנית לגבי זימין כדתנן (ברכות מה.) עד כמה מזמנין עד כזית עד כביצה.

36 וזה שנאמר (משלי שם) טוב עין יבורך כי נתן מלחמו לדל, טוב עין כלומר שקיבץ אחרים לסעודתו לברך במזומן, הוא יבורך מה שישא לו פנים, והיינו מפני שנתן לדל מסעידתו כדי לברך בעשרה או בזימין שלשה, ונשא פנים בתורה, ולכן ישא ה' פניו אליו, ולפי מה שדרשו (כוטה לח:) אל תקרי יבורך אלא יברך, אתי שפיר גם כן טוב עין, שהוא מי שנתן מסעידתו לאחרים כדי לברך בזימין, לכן הוא יברך ברכת המזון, והוה כי נתן מלחמו לדל, עכ"ל.

41 ונראה להרחיב כפיאור הדברים, כי עיקר ההכמה בעבודת ה' היא לדעת איך לשלב קיום מצוות בין אדם למקום ובין אדם לחבירו כאחד, מבלי להגדיל או להקטין זה בפני זה, וזאת מעלת האיש הנזכר, שהיה כדון לאכול כל העטיר ויתום לעצמו ולהיות שבע ולקיים בזה מצות ואכלת ושבעת וברכת, בני לבני קונו על צד הנזכר טוב, אולם הוא ביחס הכמות ידאחי בתר ליתר מלחמי הנזכר, וכן מלבוש מה שמכריז מצות בין אדם לחבירו, לקרש גם שמום בבגדו הנזכר בעטרתו, עדו זאת הוה נתן מלחמו לדל לקיים יחד עם ה' גם מצוה בין אדם לחבירו, מצוה וזימין וכו', וזהו שכתבנו בפרשתנו בפרק חייבה התורה שיעור זה הקטין מיעוט מצוה

רע"ז

דף ס"ח בספר מנחת כהן על דברי רבי
יוסף קארו שכתב שיש להחזיק את המצות
בשם רבינו יוחנן כפי שהצדקה הגדולה היא
להחזיק ישראל ויש"ש המבט נמקד.

ז) וארוחנא לייבב בזה קוביות האחרונים לגמיה
הציוני החלוציים וז"ל קרא דפרשת
שקב "ואהבתי את הגר" נחמיה חכמת הגר ואל
מקרא המוקדם בפרשת קדושים יאהבת לו כמין.
יגמ"ש ז"ל כתב דבר זה גם בשמה דהר"ם אג במה מקרא
דפרשת קדושים לענין וקבויות הגר לישראל גמיה ונפו
התבאר ויזן דבר מקרא דפרשת שקב סיה דנקמה
מליה יוספת גר, דבר זהאי קרא מלניו נמניף אהבה
יקריה גר, אגל בקרא דיהבתי לי כמין, אין זה שיה
הוספית אהבה, רק דין אהבה כישראל יגדלויה
בתוכם כס היפה במקור השויעת הוה לי יש"ש.

1) רק אהבה נהיה. יתכן גם אהבה עלמית. ומיזן לפי
הא דכתוב בפר כפי קדושים ויהבתי לי כמין, דכיון
דכתוב לטון כמין, הו לא כיון נהווי את הגר, נכן
כתוב כס יאהבת לו, והבן, ויש"ש יסוד הדברים גם
בספר חמ"ד ניעקב פי קדושים כס יש"ש, ופמ"ה"ם
כיון על תר"ם מלות מליה ח"כ טעין זי.

יש"ש מלתי דברים מפורשים בתפוצות הק"מ
וההדויה נלתי ס"י תמ"הן בהשכחתי להר"ם
שידויה הגר, בפתח כס "דע בחופה שהייצתנו התורה
על הגוים גדויה סיה, ענ האז ועל האם נלטינו
ככדור יוציא, ועל הנצחיים נכחוט נהס, והפכה
ביננה אדם יורה יובחש חמי סלוגי איהבתי, ועל הגוים
לעני אהבה זכה המסירה נגד, יאהבתי את הגר כמו
לעני אהבתי את שמו יס"ש, כתי דעני אהבה גר
היא אהבה גדויה המסירה נגד, כסיה אהבה עלמית,
א"ל רק עבית הטבה לתורה, אהב לא מלניו טעין זה
בכתי ישראל, דמלוקים כס מלות אהבה כעיקר לית
אהבה, וכן יליתי בספר תהלים הודמ"ה בהגיה

ביאור מדוע דוקא רבי עקיבא דרש "את"
לרבות תלמידי חכמים

13
א"ת
רבי

את ה' אלקיך תירא אתו תעבוד ובו הדבק (ט)

1) איתא בגמרא (פסחים כב, ב) שמעון העמסוני היה דורש את "אתים"
שבתורה כיון שהגיע ל"את ה' אלקיך תירא" פירש, עד שבא רבי עקיבא ודרש
"את ה' אלקיך תירא" לרבות תלמידי חכמים. ויש להבין מדוע שמעון העמסוני
שעמל כל כך לדרוש את כל האתים שבתורה לא דרש את לרבות תלמידי
חכמים ופירש, ורבי עקיבא שלא עמל כשמעון העמסוני זכה לדרוש את לרבות
תלמידי חכמים.

ומבאר הפרדס יוסף בצחות הרי כתוב (משלי ג ט) כבוד את ה' מהונך, וירא
היה שמעון העמסוני לדרוש את לרבות תלמידי חכמים שמא יחשבו שלכבוד
עצמו הוא דורש כדי שידרוש גם כבוד את ה' מהונך את לרבות תלמידי חכמים
שיתנו לו מתנות, עד שבא רבי עקיבא שהיה לו כ"ד אלף תלמידי חכמים
חשיבים ומעריכים, וחותנו היה כלבא שבוע שהתיר את נדו שהדירו מקודם
מכל נכסיו (כחובות מג, א) והבן כבר עשיר מופלג ילא חשש שמא יחשדוהו
שלכבוד עצמי הוא דורש באשר שהוא עשיר מופלג ואינו צריך להם על כן
יכל רבי עקיבא לדרוש "את" לרבות תלמידי חכמים.

ובכפר שיח נבונים לר"מ שפירא מלובלין פירש דמדוע העז רבי עקיבא
לפרש כן ולא רבי שמעון העמסוני, משים שרבי עקיבא בהיותו עם הארץ
אמר מי יתן לי תלמיד חכם ואשכנו כחמור, ואחר כן שחזר בתשובה לפי
דעת דברי רמב"ם צויה אדם לילך בשביל הזהב ורק אם התרחק לקוטב
אחד עליו להשתנות לצד הקוטב השני בתשובת המשקל, ולפיכך שדצה רבי
עקיבא לשיב בתשובה ניטר ריה באהבתי לתלמידי חכמים כל כן עד שלא
היה בעיניו כל הדרש בין אהבתם לאהבה רמב"ם לכן מצא מקום לרבות
תלמידי חכמים.